

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başvuru Numarası : 2013/6398

Karar Tarihi : 3/4/2014

Başkan : Alparslan ALTAN

Üyeler : Serdar ÖZGÜLDÜR

Osman Alifeyyaz PAKSÜT

Celal Mümtaz AKINCI

M. Emin KUZ

Raportör : Recep ÜNAL

Başvurucu : Hasan ELÇİ

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvurucu, yetkisiz mahkemece, talep ettiği hususlar araştırılmadan karar verildiğini ve tutukluluk süresinin makul süreyi aştığını bu nedenle adil yargılanma ile kişi özgürlüğü ve güvenliği haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru, 12/8/2013 tarihinde Adana Cumhuriyet Başsavcılığı vasıtasıyla yapılmıştır. Dilekçe ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesinde belirlenen eksiklikler tamamlanmış ve Komisyona sunulmasına engel bir eksikliğin bulunmadığı tespit edilmiştir.

3. İkinci Bölüm Üçüncü Komisyonunca, 21/1/2014 tarihinde, başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına, dosyanın Bölüme gönderilmesine karar verilmiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

A. Olaylar

4. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ve UYAP aracılığıyla erişilen bilgi ve belgeler çerçevesinde olaylar özetle şöyledir:

5. Başvurucu, 17/5/2008 tarihinde sahtecilik ve hırsızlık suçlarından gözetluna alınmış ve tutuklama talebiyle sevk edildiği Kemer Sulh Ceza Mahkemesinin 19/5/2008 tarih ve 2008/56 sorgu sayılı kararı ile tutuklanmıştır.

6. Başvurucu ayrıca Kemer Sulh Ceza Mahkemesinin 13/2/2009 tarih ve 2009/15 sorgu sayılı kararıyla yağma ve kasten öldürme suçlarından tutuklanmıştır.

7. Antalya Cumhuriyet Başsavcılığının 18/8/2008 tarih ve E.2008/14036 sayılı iddianamesi ile başvurucunun hırsızlık, konut dokunulmazlığının ihlali, suç örgütü kurmak ve yönetmek, nitelikli dolandırıcılık, resmi belgede sahtecilik suçlarını işlediği iddiasıyla Antalya 2. Ağır Ceza Mahkemesinde kamu davası (E.2008/326) açılmıştır.
8. İzmir Cumhuriyet Başsavcılığının 18/6/2009 tarih ve E.2009/29039 sayılı iddianamesi ile başvurucunun resmi belgede sahtecilik suçunu işlediği iddiasıyla İzmir 6. Asliye Ceza Mahkemesinde kamu davası (E.2009/667) açılmıştır.
9. Antalya Cumhuriyet Başsavcılığının 20/7/2009 tarih ve E.2009/16688 sayılı iddianamesi ile başvurucunun suç örgütü kurmak ve yönetmek, yağma, hırsızlık ve kasten öldürme suçlarını işlediği iddiasıyla Antalya 2. Ağır Ceza Mahkemesinde kamu davası (E.2009/365) açılmıştır.
10. Antalya 2. Ağır Ceza Mahkemesinin 26/8/2009 tarih ve E.2009/365, K.2009/375 sayılı kararı ile E.2009/365 sayılı dosyanın aynı Mahkemenin E.2008/326 (§ 7) sayılı dosyası altında birleştirilmesine karar verilmiştir. Antalya 2. Ağır Ceza Mahkemesinin 12/11/2009 tarih ve E.2008/326, K.2009/467 sayılı kararı ile görevsizlik kararı verilerek E.2008/326 sayılı dosyanın İzmir Ağır Ceza Mahkemesine (4/12/2004 tarih ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun mülga 250. maddesi ile görevli) gönderilmesine karar verilmiştir. Yargılama dosyası İzmir 10. Ağır Ceza Mahkemesine (5271 sayılı Kanun'un mülga 250. maddesi ile görevli) tevzi edilmiş ve dosya E.2010/12 numarasını almıştır.
11. İzmir 6. Asliye Ceza Mahkemesinin 12/5/2010 tarih ve E.2009/667, K.2010/443 sayılı kararı ile E.2009/667 sayılı dosyasının (§ 8), İzmir 10. Ağır Ceza Mahkemesinin E.2010/118 sayılı dosyası altında birleştirilmesine ve bu dosyanın da aynı Mahkemenin 15/6/2010 tarih ve E.2010/118, K.2010/168 sayılı kararı ile yine aynı Mahkemenin E.2010/12 sayılı dosyası altında birleştirilmesine karar verilmiştir.
12. İzmir 10. Ağır Ceza Mahkemesinin 28/3/2011 tarih ve E.2010/12, K.2011/59 sayılı kararı ile başvurucu hakkında suç örgütü kurmak, yönetmek ve üye olmak suçlarından beraat; diğer suçlar yönünden görevsizlik kararı verilerek dosya Antalya 2. Ağır Ceza Mahkemesine gönderilmiş ve dosyaya E.2011/361 numarası verilmiştir.
13. Antalya 2. Ağır Ceza Mahkemesinin 30/11/2012 tarih ve E.2011/361, K.2012/505 sayılı kararıyla, başvurucunun teşebbüs aşamasında kalan *nitelikli dolandırıcılık* suçundan üç yıl dokuz ay hapis ve 303 gün karşılığı 6.060,00 TL adli para cezası; *resmi belgede sahtecilik* suçundan dört yıl altı ay hapis cezası; *nitelikli kasten öldürme* suçunda ağırlaştırılmış müebbet hapis cezası; *nitelikli yağma* suçundan 15 yıl hapis cezası ile cezalandırılmasına, belli haklardan yoksun bırakılmasına ve verilen hükümlerle birlikte tutukluluk halinin devamına karar verilmiştir. Bu karar başvurucuya aynı tarihte teahhüt edilmiştir.
14. Başvurucunun tutukluluğunun devamına dair 30/11/2012 tarihli karara karşı itiraz yoluna başvurduğuna dair herhangi bir bilgi veya belge bulunmamaktadır.
15. Başvurucunun müdafii, 4/12/2012 tarihli süre tutum dilekçesi ile kararı temyiz ettiğini bildirmiştir.
16. Gerekçeli kararın yazımı 17/12/2012 tarihinde tamamlanmıştır.
17. Antalya 2. Ağır Ceza Mahkemesince yargılama dosyası, temyiz incelemesi için Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığına gönderilmek üzere Antalya Cumhuriyet Başsavcılığına 20/2/2013 tarihinde gönderilmiştir.

18. Başvurucu, 22/4/2013 tarihli dilekçesiyle, müdafinin temyiz dilekçesinden (§ 15) bağımsız olarak ayrıca temyiz yoluna başvurmuştur.

19. Temyiz incelemesi henüz sonuçlanmamıştır.

B. İlgili Hukuk

20. 5271 sayılı Kanun'un "Tutuklama nedenleri" kenar başlıklı 100. maddesi şöyledir:

"(1) Kuvvetli suç şüphesinin varlığını gösteren olguların ve bir tutuklama nedeninin bulunması halinde, şüpheli veya sanık hakkında tutuklama kararı verilebilir. İşin önemi, verilmesi beklenen ceza veya güvenlik tedbiri ile ölçülü olmaması halinde, tutuklama kararı verilemez.

(2) Aşağıdaki hallerde bir tutuklama nedeni var sayılabilir:

a) Şüpheli veya sanığın kaçması, saklanması veya kaçacağı şüphesini uyandıran somut olgular varsa.

b) Şüpheli veya sanığın davranışları;

1. Delilleri yok etme, gizleme veya değiştirme,

2. Tanık, mağdur veya başkaları üzerinde baskı yapılması girişiminde bulunma,

Hususlarında kuvvetli şüphe oluşturuyorsa.

(3) Aşağıdaki suçların işlendiği hususunda kuvvetli şüphe sebeplerinin varlığı halinde, tutuklama nedeni var sayılabilir:

a) 26.9.2004 tarihli ve 5237 sayılı Türk Ceza Kanununda yer alan;

...

2. Kasten öldürme (madde 81, 82, 83),

...

7. (Ek: 6/12/2006 – 5560/17 md.) ... yağma (madde 148, 149),

...

(4) (Değişik: 2/7/2012-6352/96 md.) Sadece adli para cezasını gerektiren veya hapis cezasının üst sınırı iki yıldan fazla olmayan suçlarda tutuklama kararı verilemez."

21. 5271 sayılı Kanun'un "Tutuklulukta geçecek süre" kenar başlıklı 102. maddesinin (2) numaralı fıkrası şöyledir:

(2) Ağır ceza mahkemesinin görevine giren işlerde, tutukluluk süresi en çok iki yıldır. Bu süre, zorunlu hallerde, gerekçesi gösterilerek uzatılabilir; uzatma süresi toplam üç yılı geçemez.”

IV. İNCELEME VE GEREKÇE

22. Mahkemenin 3/4/2014 tarihinde yapmış olduğu toplantıda, başvuru tarih ve 2013/6398 numaralı bireysel başvurusu incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucunun İddiaları

23. Başvurucu, hakkındaki yargılamanın, suç yeri itibarıyla yetkisiz mahkeme tarafından yapıldığını, toplanmasını talep ettiği delillerin mahkemece toplanıp incelenmediğini, kendisini savunmasına izin verilmediğini, bu nedenle adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini; ayrıca tutuklulukta geçen sürenin makul olmadığını, 5271 sayılı Kanun’un 102. maddesindeki sürenin aşıldığını, tutukluluğun gerekçe gösterilmeksizin devam ettirildiğini, bu nedenle kişi özgürlüğü ve güvenliği hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüş ve tahliye talebinde bulunmuştur.

B. Değerlendirme

1. Kişi Özgürlüğü ve Güvenliği Hakkı Yönünden

24. Başvurucu, gerekçeli kararın tebliğ edildiği tarihe kadar sanığın tutuklu statüsünde olmasının kural olduğunu, gerekçeli kararın kendisine 10/7/2013 tarihinde tebliğ edildiğini ve bu tarihe kadar tutuklu kabul edilmesinin gerektiğini, tutuklulukta geçen sürenin kanuni süreyi aştığını, tutukluluğun gerekçe gösterilmeksizin devam ettirildiğini ve bu nedenle kişi özgürlüğü ve güvenliği hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüş ve tahliye talebinde bulunmuştur.

25. 6216 sayılı Kanun’un “Bireysel başvuru usulü” kenar başlıklı 47. maddesinin (5) numaralı fıkrası şöyledir:

“Bireysel başvurunun, başvuru yollarının tüketildiği tarihten; başvuru yolu öngörülmemişse ihlalin öğrenildiği tarihten itibaren otuz gün içinde yapılması gerekir. ...”

26. Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü’nün “Başvuru süresi ve mazeret” kenar başlıklı 64. maddesinin (1) numaralı fıkrası şöyledir:

“Bireysel başvurunun, başvuru yollarının tüketildiği tarihten, başvuru yolu öngörülmemişse ihlalin öğrenildiği tarihten itibaren otuz gün içinde yapılması gerekir.”

27. Bireysel başvurunun kabul edilebilirlik koşullarından olan başvuru süresine riayet edilmesi şartı, bireysel başvuru incelemesinin her aşamasında resen nazara alınması gereken bir başvuru koşuludur (B. No: 2013/1582, 7/11/2013, § 19).

28. Yukarıda belirtilen hükümler uyarınca bireysel başvurunun, başvuru yollarının tüketildiği, başvuru yolu öngörülmemişse ihlalin öğrenildiği tarihten itibaren otuz gün içinde yapılması gerekmektedir. Bu yönüyle başvuru yollarının tüketilmesi ve başvuru süresine ilişkin koşullar arasında yakın bir bağlantı bulunmaktadır. Ancak belirtilen hükümlerde yer verilen olağan başvuru yolları ibaresinin, başvuru şikâyetleri açısından makul bir başarı şansı sunabilecek ve bir çözüm sağlayabilecek nitelikte, kullanılabilir ve

etkili başvuru yolları olarak anlaşılması gerekir. Olağan başvuru yollarının tamamının tüketilmesi ibaresinin katı bir şekilde yorumlanması, bir takım başvurular açısından bireysel başvurunun amacıyla bağdaşmayan neticelere yol açabilecektir. Bu nedenle, olayın özel şartları içinde etkisiz ve yetersiz olan bir kanun yolunun tüketilmesi şartı aranmaksızın, her bir başvuru yolunun somut başvurular açısından etkili olup olmadığının münferiden denetlenmesi gerekmektedir (B. No: 2013/1582, 7/11/2013, § 20).

29. Bireysel başvurunun, başvuru yolu öngörülmesi halinde bu yolun tüketildiği tarihten itibaren otuz gün içinde yapılması gerektiği belirtilmekle beraber, başvuru süresinin başlangıç tarihinin belirlenmesi hususunda başvuru sahibinin nihai karardan yeterince bilgi sahibi olması aranacaktır. Bu noktada, nihai kararın tebliğinin öngörüldüğü hallerde tebliğ tarihinin, tebliğ şartı öngörülmemiş hallerde ise başvuru sahibinin kararın içeriğini kesin olarak öğrenebildiği tarihin esas alınması gerekir (B. No: 2013/1582, 7/11/2013, § 21).

30. Devam eden tutukluluğun hukuka aykırı olduğu iddiasıyla yapılan bireysel başvurularda şikâyetlerin temel amacı, tutukluluğun hukuka aykırı olduğunun ya da devamını haklı kılan sebep veya sebeplerin bulunmadığının tespitidir. Bu tespit yapıldığı takdirde buna bağlı olarak ilgilinin tutukluluk halinin devamına gerekçe olarak gösterilen hukuki sebeplerin varlığı sona erecek ve böylece kişinin serbest kalmasının yolu açılacaktır. Bu amaçla yapılan bir başvuruda, itiraz kanun yolunda çekişmeli yargılama ve/veya silahların eşitliği gibi ilkelere uygun olarak bir inceleme yapıp yapılmadığı da dikkate alınacaktır. Dolayısıyla belirtilen nedenlerle ve serbest bırakılmayı temin edebilecek bir karar alma amacıyla yapılacak bireysel başvuruların, olağan kanun yolları tüketilmek şartıyla, tutukluluk hali devam ettiği sürece yapılabilmesi mümkündür (B. No: 2012/726, 2/7/2013, § 30).

31. Ancak başvuru hali hazırda tahliye olmuş ya da hakkında ilk derece mahkemesinin mahkûmiyet hükmü kesinleşmiş ise bireysel başvuru açısından talebi, hukuka aykırılığın tespiti ve gerekiyorsa belli bir miktar tazminata hükmedilmesiyle sınırlı kalacaktır. Dolayısıyla bu tür ihlal iddiaları bakımından varsa başvuru yolları denendikten sonra bireysel başvuru yapılmalıdır (B. No: 2012/726, 2/7/2013, § 31).

32. Buna karşılık, kişi serbest bırakılmadan yargılanmakta olduğu davada ilk derece mahkemesi kararıyla mahkûm olmuşsa, mahkûmiyet tarihi itibarıyla tutukluluk hali sona erer. Çünkü bu durumda kişinin hukuki durumu “*bir suç isnadına bağlı olarak tutuklu*” olma kapsamından çıkmaktadır. Bireysel başvuru incelemesi açısından, tutukluluğun şartları ile mahkûmiyete hükmedilmesi arasındaki esaslı fark da bunu gerektirir. Zira mahkûmiyete karar verilmesi, şüphenin yenildiği anlamına gelmekte; isnat olunan suçun işlendiği, bundan failin sorumlu olduğunun sübuta erdiği kabul edilmekte ve bu nedenle sanık hakkında hürriyeti bağlayıcı cezaya ve/veya para cezasına hükmedilmektedir. Bir başka ifadeyle tutuklu sanığın hukuki statüsü değişmekte, tutuklanmasına neden olan (kuvvetli) şüphe yerini, her türlü şüpheden uzak bir kabulü ifade eden “*kanaat*”e bırakmaktadır. Bu nedenle mahkûmiyetle birlikte kişinin kuvvetli suç şüphesinin ve bir tutuklama nedenine bağlı olarak tutukluluk halinin sona erdiğinin kabulü gerekir. Bu bakımdan, mahkûmiyet kararının kesinleşmiş olması ayrıca gerekmez. Nitekim gerek Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM), gerekse Yargıtay, mahkûmiyet kararı sonrası tutulma halini tutukluluk olarak nitelendirmemektedir. AİHM, ilk derece mahkemesi kararıyla mahkûm olan bir sanığın, söz konusu mahkûmiyet kararından sonraki tutulmasını Sözleşme’nin 5. maddesinin birinci fıkrasının (a) bendi hükmü uyarınca “*mahkûmiyet sonrası tutma*” olarak değerlendirmekte ve tutukluluk süresinin hesabında dikkate almamaktadır (Benzer yöndeki bir AİHM kararı için bkz. *Solmaz/Türkiye*, B. No: 27561/02, 16/1/2007, §§ 23, 24; *Şahap Doğan/Türkiye*, B. No:

29361/07, 27/5/2010, § 26). Aynı yaklaşım Yargıtay Ceza Genel Kurulu (CGK) tarafından da benimsenmektedir. CGK'nin 12/4/2011 tarih ve E.2011/1-51, K.2011/42 sayılı kararında, "hakkında mahkûmiyet hükmü kurulmakla sanığın atılı suçu işlediği yerel mahkeme tarafından sabit görülmekte ve bu aşamadan sonra tutukluluğun dayanağı mahkûmiyet hükmü olmaktadır." gerekçesiyle, temyizde geçen sürenin tutukluluk süresine dâhil edilmeyeceğine karar verilmiştir.

33. Bu nedenle mahkumiyete ilişkin nihai kararlar birlikte, sanığın tutukluluğa ilişkin hukuki statüsü ve dolayısıyla tabi olduğu rejim değiştiğinden, 30 günlük başvuru süresinin, itiraz yoluna başvurulmayan durumlarda, tutukluluğun hükümlerle birlikte devamına dair kararın başvuru tarafından öğrenildiği tarihten itibaren hesaplanması gerekir (Benzer yöndeki AİHM kararı için bkz. *Atalay Öztürk/Türkiye* [KK], B. No: 54890/09, 7/1/2014).

34. Somut olayda başvuru 19/5/2008 tarihinde Kemer Sulh Ceza Mahkemesince tutuklanmış, ilk derece mahkemesinin mahkûmiyet kararını verdiği 30/11/2012 tarihinde tutukluluk hali bu anlamda sona ermiştir. Bu karar başvurucuya aynı tarihte tefhim edilmiş olup, başvuru, anılan karara karşı itiraz yoluna başvurduğuna dair bilgi veya belge sunmamıştır. Buna göre, başvurunun 13/8/2013 tarihinde yapılmış olduğu bireysel başvurunun, bu şikayet yönünden süresi içerisinde yapıldığının kabul edilmesi mümkün değildir.

35. Öte yandan, her ne kadar gerekçeli kararın kendisine 10/7/2013 tarihinde tebliğ edildiğini ifade etmekte ise de başvuru, daha önce 22/4/2013 tarihli dilekçesiyle kararı müdafinden bağımsız olarak bizzat temyiz etmiştir. Başvuru tarafından yazılan temyiz dilekçesinin başlık kısmında, gerekçeli kararın esas ve karar numaralarına yer verilmiştir. Gerekçeli karar kendisine ulaşmadan, karar numarasını bilmesi ve buna göre temyiz dilekçesi yazması mümkün olmayan başvurunun, temyiz dilekçesini yazarken gerekçeli karara muttali olduğu açıktır. Kaldı ki somut olay bakımından nihai karar daha önce tefhim edildiğinden, gerekçeli kararın tebliğ tarihinin, başvurunun süresinde yapıp yapılmadığına ilişkin değerlendirme bakımından bir önemi bulunmamaktadır.

36. Açıklanan nedenlerle, ihlale neden olduğu iddia edilen karara ilişkin olarak 30 gün geçtikten sonra yapılan başvurunun bu kısmının, diğer kabul edilebilirlik şartları yönünden incelenmeksizin "süre aşımı" nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Adil Yargılanma Hakkı Yönünden

37. Başvuru, hakkındaki yargılamanın, suç yeri itibarıyla yetkisiz mahkeme tarafından yapıldığını, toplanmasını talep ettiği delillerin mahkemece toplanıp incelenmediğini, kendisini savunmasına izin verilmediğini, bu nedenle adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

38. Anayasa'nın 148. maddesinin üçüncü fıkrası şöyledir:

"... Başvuruda bulunabilmek için olağan kanun yollarının tüketilmiş olması şarttır."

39. 6216 sayılı Kanun'un 45. maddesinin (2) numaralı fıkrası şöyledir:

"İhlale neden olduğu ileri sürülen işlem, eylem ya da ihmal için kanunda öngörülmemiş idari ve yargısal başvuru yollarının tamamının bireysel başvuru yapılmadan önce tüketilmiş olması gerekir."

40. Anılan hükümler uyarınca Anayasa Mahkemesine bireysel başvuruda bulunmak için, ihlale neden olduğu iddia edilen işlem veya eylem için idari ve yargısal başvuru yollarının tamamının tüketilmiş olması gerekir.

41. Temel hak ve özgürlüklere saygı, devletin tüm organlarının uyması gereken bir ilke olup bu ilkeye uygun davranılmadığı takdirde ortaya çıkan ihlale karşı öncelikle yetkili idari mercilere ve derece mahkemelerine başvurulmalıdır. Anayasa Mahkemesine bireysel başvuru, ikincil nitelikte bir kanun yoludur. Temel hak ve özgürlüklerin ihlal edildiği iddialarının öncelikle genel yargı mercilerinde olağan kanun yolları ile çözüme kavuşturulması esastır. Bireysel başvuru yoluna, iddia edilen hak ihlallerinin bu olağan denetim mekanizması içinde giderilememesi durumunda başvurulabilir (B. No: 2012/946, 26/3/2013, §§ 17-18).

42. Başvurucu hakkındaki dava derdest olup, temyiz aşamasındadır. Bu nedenle adil yargılanma hakkının ihlal edildiği yönündeki şikâyet bakımından başvuru yolları henüz tüketilmemiştir.

43. Açıklanan nedenlerle, adil yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiası ile ilgili olarak kanunda öngörülmuş yargısal başvuru yollarının tamamı tüketilmeden bireysel başvuru yapıldığı anlaşıldığından başvurunun bu kısmının “başvuru yollarının tüketilmemiş olması” nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

V. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvurunun,

1. Anayasa'nın 19. maddesinde güvence altına alınan kişi özgürlüğü ve güvenliği hakkının ihlal edildiğine yönelik kısmının “süre aşımı”,

2. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkının ihlal edildiğine yönelik kısmının “başvuru yollarının tüketilmemiş olması”,

nedenleriyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Yargılama giderlerinin başvuru üzerinde bırakılmasına,

3/4/2014 tarihinde OY BİRLİĞİYLE karar verildi.

Başkan
Alparslan ALTAN

Üye
Serdar ÖZGÜLDÜR

Üye
Osman Alifeyyaz PAKSÜT

Üye
Celal Mümtaz AKINCI

Üye
M. Emin KUZ